

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

НАКАЗ

27 03 2015

м. Київ

№ 518

**Про затвердження Методичних
рекомендацій щодо реалізації
узгоджених спільних освітніх
програм та видачі спільних
(подвійних) дипломів**

Відповідно до частини першої статті 9¹ Закону України «Про вищу освіту», підпункту 16¹ пункту 4 Положення про Міністерство освіти і науки України, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 16 жовтня 2014 року № 630 (із змінами),

НАКАЗУЮ:

1. Затвердити Методичні рекомендації щодо реалізації узгоджених спільних освітніх програм та видачі спільних (подвійних) дипломів, що додаються.

2. Директорату вищої освіти і освіти дорослих (Шаров Олег) забезпечити опублікування цього наказу на офіційному вебсайті Міністерства освіти і науки України.

3. Контроль за виконанням цього наказу покласти на заступника Міністра Винницького Михайла.

Т. в. о. Міністра

Михайло ВИННИЦЬКИЙ

ЗАТВЕРДЖЕНО

**Наказ Міністерства освіти і науки
України**

27 03 2025 № 518

**МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ
щодо реалізації узгоджених спільних освітніх програм та
видачі спільних (подвійних) дипломів**

ЗМІСТ

1. ВСТУП	3
2. ВИЗНАЧЕННЯ	4
3. ЕТАП ОРІЄНТАЦІЇ	5
4. ЗАКОНОДАВЧА БАЗА	7
5. СПІЛЬНЕ РОЗРОБЛЕННЯ ТА УЗГОДЖЕННЯ ОСВІТНІХ ПРОГРАМ	8
6. МАРКЕТИНГ	11
7. ВСТУП І ЗАРАХУВАННЯ	12
8. РОБОТА ІЗ СТУДЕНТАМИ	14
9. МОДЕЛІ УПРАВЛІННЯ	18
10. ФІНАНСОВИЙ МЕНЕДЖМЕНТ	19
11. УГОДА ПРО СПІВПРАЦЮ	21
12. ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ ТА АКРЕДИТАЦІЯ	22
13. ВИЗНАННЯ	24
14. СПІЛЬНІ ДОКТОРСЬКІ ПРОГРАМИ (ДОКТОР ФІЛОСОФІЇ)	25

Проект Методичних рекомендацій щодо реалізації узгоджених спільних освітніх програм та видачі спільних (подвійних) дипломів розроблено представниками Міністерства освіти і науки України у співпраці з Національними експертами з реформування вищої освіти Програми ЄС Еразмус+ і Національним Еразмус+ офісом в Україні, орієнтуючись на результати міжнародного проекту Програми ЄС Еразмус+ FaBoTo+, який координувався Національним агентством Еразмус+ Нідерландів ([Joint Programmes from A to Z. A reference guide for practitioners](#)), що застосовуються в ЄПВО.

1. ВСТУП

1.1 Мета

Мета Методичних рекомендацій – скерувати заклади вищої освіти щодо реалізації узгоджених спільних освітніх програм і видачі спільних (подвійних) дипломів (*дали* – спільні програми) на основі європейського досвіду. Методичні рекомендації ґрунтуються на актуальній інформації, що знаходиться у відкритому доступі. Об'єднуючи в собі посилання на найновіші джерела інформації та рекомендації щодо належної практики, Методичні рекомендації сприятимуть розвитку експертизи розробників і гарантів спільних програм.

Методичні рекомендації не є обов'язковими до виконання, але вони пропонують поради для працівників закладів вищої освіти щодо різних питань, які необхідно враховувати при розробленні та реалізації спільних програм. Структура розділів Методичних рекомендацій відповідає переліку тих питань, які необхідно взяти до уваги при розробленні та реалізації спільної програми.

1.2 Контекст

Розроблення та забезпечення якості спільних освітніх програм (спільних (подвійних) ступенів /дипломів) заохочуються Болонським процесом як ключовий елемент інтернаціоналізації закладів вищої освіти. У Бухарестському комюніке (2012 р.) міністри освіти зобов'язалися визнавати рішення щодо забезпечення якості та акредитації спільних програм, прийняті агентствами, зареєстрованими в EQAR (Європейському реєстрі забезпечення якості вищої освіти). У Єреванському (2015 р.) та Паризькому (2018 р.) комюніке міністри освіти погодилися впровадити [Європейський підхід до забезпечення якості спільних програм](#).

Мотивацією до розвитку спільних програм став напрям Програми ЄС Темпус/Еразмус+ Erasmus Mundus (з 2004 р.), що фінансується ЄС, у межах якого створено низку спільних магістерських програм Erasmus Mundus (EMJMD) та спільних докторських програм Erasmus Mundus (Erasmus Mundus Joint Doctorates).

Спільні програми також відіграють важливу роль у нещодавній [Ініціативі європейських університетів](#), яка ґрунтується на баченні Європейської Ради та Європейської Комісії щодо зміцнення стратегічних партнерств університетів в ЄС. Ця ініціатива заохочує створення приблизно 20-ти Європейських університетів, що складаються з мереж університетів у межах ЄС, які дозволять студентам отримати ступінь, поєднуючи навчання в декількох країнах ЄС.

Основні виклики, з якими стикаються заклади вищої освіти при розробленні та реалізації спільних програм, пов'язані з фінансуванням, забезпеченням стійкості спільної програми, відмінностями між закладами консорціуму щодо тривалості навчання, визнання результатів навчання і перезарахування відповідних кредитів ЄКТС, акредитації та вимог до мовної компетентності.

Існують регіональні та національні схеми фінансування для спільних програм. Фінансування розроблення та реалізації спільних магістерських програм Erasmus Mundus відбувається за гранти проєктів Програми ЄС Еразмус+. Інші регіональні схеми фінансування для розроблення спільних програм включають, зокрема, програму [Nordic Masters Programme](#), що фінансується Nordic Council of Ministers, та [French-Italian University](#). У деяких країнах для розвитку спільних програм існує спеціальна національна державна підтримка, зокрема в Німеччині, де DAAD (Deutscher Akademischer Austauschdienst – Німецька служба академічних обмінів) надає фінансування для розроблення спільних програм німецькими університетами спільно з закордонними партнерами. В Україні спеціальних державних програм підтримки для запровадження національних або міжнародних спільних програм немає.

2. ВИЗНАЧЕННЯ

Співпраця з розроблення та реалізації спільної програми має починатися з чіткого визначення понять та основних термінів. Це важливо через плутанину в термінології, адже деякі національні та міжнародні організації розробили власні визначення, які подекуди суперечать одне одному. Офіційно визнаними в Європейському просторі вищої освіти є визначення, що містяться в [Європейському підході до забезпечення якості спільних програм](#), оскільки цей документ був прийнятий міністрами Європейського простору вищої освіти (ЄПВО) у 2015 р.

[Положення про акредитацію освітніх програм, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти](#) (наказ МОН від 15.05.2024 р. № 686) включає розділ VI. Акредитація узгоджених освітніх програм, що враховує Європейський підхід (узгоджені спільні освітні програми – відповідно до [Закону України «Про вищу освіту»](#)):

Узгоджена освітня програма: Освітня програма, що передбачає спільне провадження освітньої діяльності та реалізується між закладами вищої освіти (науковими установами), у тому числі іноземними

[Національний освітній глосарій: вища освіта](#) (2024) надає такі визначення основних понять щодо спільних програм (зокрема відповідно до законодавства України):

Спільна програма (Joint programme): Освітня програма, узгоджена на основі міжінституційних домовленостей між двома або більше закладами вищої освіти (науковими установами), що веде до спільного (joint) або подвійного (double), або багатостороннього (multiple) ступеня. Частини спільної програми, які опановуються студентами в закладах-партнерах, автоматично визнаються іншими закладами-партнерами.

Спільний ступінь (Joint degree): Ступінь, що присуджується принаймні двома закладами вищої освіти на основі освітньої програми, що розроблена та/або реалізується спільно цими закладами-партнерами, та засвідчується одним документом. У разі, якщо заклади-партнери є резидентами різних країн, такий ступінь має визнаватися в відповідних країнах, відповідно до їх законодавства. Присудження спільних ступенів сприяє академічній і професійній мобільності, розвитку Європейського простору вищої освіти.

Подвійний диплом / ступінь (Double diploma / degree): Документ про вищу освіту, що надається окремо кожним з двох закладів вищої освіти після успішного завершення здобувачем вищої освіти спільної освітньої програми на певному циклі/рівні вищої освіти, яка узгоджена між цими закладами вищої освіти.

Європейський підхід до забезпечення якості спільних програм (European Approach for Quality Assurance of Joint Programmes): Підхід встановлює стандарти і процедуру зовнішнього забезпечення якості для проведення єдиного оцінювання або акредитації всієї спільної програми на основі узгоджених інструментів ЄПВО без застосування додаткових національних критеріїв. Стандарти засновані на ESG і включають вимоги до таких складових: статус/прийнятність програми; результати навчання; опис освітньої програми; вступ на програму та визнання; навчання, викладання та оцінювання; підтримка студентів; ресурси; прозорість та документація; забезпечення якості. Процедура зовнішнього забезпечення якості передбачає такі складові: звіт з самооцінювання; експертна панель; візит експертів; звіт експертів; формальні результати та рішення; апеляція; публічне звітування; заходи за результатами рекомендацій експертів; періодичність.

[Європейський підхід до забезпечення якості спільних програм](#) надає такі визначення:

Спільна програма (Joint programme): Інтегрована освітня програма, яку спільно координують і пропонують різні заклади вищої освіти, і яка веде до отримання подвійного/багатостороннього ступеня або спільного ступеня (Double/Multiple/Joint Degree).

Спільність програми (Jointness of a programme): Ступінь, що визначає наскільки спільно була розроблена програма всіма залученими партнерами, а також рівень інтеграції програми між закладами-партнерами, включаючи навчальний план, забезпечення якості, маркетинг, відбір і прийом студентів, управління, забезпечення якості, правила проведення іспитів і фінансування.

Спільний ступінь (Joint degree): Єдиний документ/кваліфікація, що присуджується закладами вищої освіти, які пропонують спільну програму, і визнається на національному рівні як такий, що засвідчує успішне завершення спільної програми. Важливо зазначити, що ступінь – це кваліфікація, а диплом – це документ, що підтверджує її здобуття. Можна отримати спільний ступінь, про що свідчитиме видача окремих документів (дипломів).

Подвійний / багатосторонній ступінь (Double/Multiple degree): Окремі ступені, що присуджуються закладами вищої освіти, які пропонують спільну програму, і засвідчують успішне завершення цієї програми (якщо два ступені присуджуються двома закладами, це подвійний ступінь).

Спільний диплом (Joint diploma): Один документ, виданий після успішного завершення спільної програми, який засвідчує, що власник диплома здобув відповідний ступінь.

Спільна кваліфікація (Joint qualification): Одна, єдина кваліфікація, до набуття якої може призводити спільна програма. У цьому випадку заклади вищої освіти, що присуджують ступені, видають спільний/подвійний/багатосторонній ступінь, що веде до тієї самої кваліфікації (наприклад, бакалавр мистецтв, бакалавр наук, магістр мистецтв, магістр наук, магістр права, доктор філософії).

Зверніть увагу, що спільна програма в ЄПВО також може призводити до отримання одного спільного ступеня і двох різних кваліфікацій. Наприклад, спільна програма [European Master in Law and Economics \(EMLE\)](#), яка веде до отримання одного спільного магістерського ступеня, де декілька університетів, що присуджують ступінь (на даний момент: чотири), видають спільний ступінь з кваліфікацією "Європейський магістр з права та економіки", а інші університети-партнери (на даний момент: шість) присуджують окремі ступені з різними кваліфікаціями, в тому числі «магістр наук» та «магістр мистецтв».

3. ЕТАП ОРІЄНТАЦІЇ

Ініціатива, наприклад кафедри або факультету, щодо розроблення спільної програми в закладі вищої освіти має бути оцінена та підтримана керівництвом закладу. Отже, слід розпочинати роботу з залучення колег до обговорення ідеї, яку необхідно документально оформити відповідно до інституційних документів, що регулюють цей процес в закладі вищої освіти, для представлення керівництву та відповідному підрозділу (наприклад науково-методичній раді) закладу вищої освіти, що відповідає за впровадження освітніх програм, їх акредитацію тощо.

3.1. Інституційна підтримка

Інституційна підтримка (стратегічна і практична) та гнучкість на всіх рівнях закладу вищої освіти мають вирішальне значення. Цю підтримку необхідно забезпечити на самому початку етапу розроблення спільної програми. Особиста підтримка та залученість окремих викладачів іноді може бути відправною точкою для спільної програми, але без інституційної підтримки на всіх рівнях така ініціатива не буде реалізована.

Проаналізуйте інституційні документи щодо можливостей запровадження спільної програми. Деякі університети закріплюють положення щодо спільних програм у своїх офіційних документах і покладають відповідальність за їх розроблення переважно на факультети, а

допомога центральних офісів полягає у забезпеченні матеріально-технічних і фінансових ресурсів.

У випадку розроблення спільної програми, особливо з міжнародними партнерами, необхідно також визначитися, яка мета спільної програми та чи існує відповідний запит від студентів і від ринку праці України, а також чи наявні необхідні кадрові, навчально-методичні, матеріально-технічні та інші ресурси в закладі вищої освіти.

Після отримання відповідей та ці питання необхідно визначитися з потенційними українськими та/або закордонними закладами-партнерами.

3.2. Вибір партнерів

Партнерів для спільної програми слід обирати насамперед на основі взаємодоповнюваності, конкретної академічної експертизи, яка збагачує спільну освітню пропозицію (освітня програма та відповідні процеси). Іншими важливими аспектами, які слід враховувати при виборі партнерів, є: взаємна довіра, відкрита комунікація, ресурси, адміністративна спроможність, надійність і можливий доступ студентів до нових можливостей та працевлаштування.

Необхідно ретельно визначити необхідну і достатню кількість партнерів у консорціумі для реалізації спільної програми, де кожен партнер має робити свій внесок у розроблення та реалізацію спільної програми.

Якщо спільна програма фінансуватиметься ззовні, наприклад Програмою ЄС Еразмус+ за напрямом Erasmus Mundus, то доцільно мати на одного партнера більше, ніж вимагає програма фінансування. У випадку, коли один з партнерів з певної причини не зможе або не захоче брати участь у консорціумі, принаймні склад консорціуму матиме достатню кількість партнерів, щоб продовжувати реалізовувати міжнародну спільну програму. Також можна залучити *асоційованих* партнерів, тобто таких, які долучені до розроблення та реалізації окремих частин спільної програми, наприклад читають лекції, забезпечують стажування або практику.

Зауважте, що, чим більше партнерів у консорціумі, тим складніше координувати співпрацю і тим вища потреба у формальних організаційних структурах для реалізації спільної програми.

3.3. Спільні з партнерами кроки

1. Визначити мету спільної програми.
2. З'ясувати вимоги національного законодавства та інституційні політики щодо розроблення та реалізації національної/міжнародної спільної програми.
3. Визначити зміст і структуру спільної програми, що влаштовує всіх партнерів (для країн консорціуму за наявності).
4. Ідентифікувати потреби в академічних, кадрових, фінансових, матеріально-технічних та інших потребах для розроблення та реалізації спільної програми.
5. Дослідити та визначити:
 - відповідний студентський ринок і можливості працевлаштування на ринку праці для випускників спільної програми;
 - бажаний рівень інтеграції освітньої програми між партнерами та підходи до студентської мобільності в межах спільної програми;
 - процедуру вступу на спільну програму та її організацію (спільну чи окрему для кожного партнера);
 - підходи до вимірювання прогресу студентів і перевodu на наступний курс навчання;
 - модель управління реалізацією спільної програми;
 - підходи до акредитації;
 - джерела та схеми фінансування спільної програми.

6. Скласти карту процесу реалізації спільної програми в кожному закладі-партнері, щоб визначити слабкі місця та розбіжності, які необхідно усунути до початку реалізації спільної програми (вкл. права інтелектуальної власності, академічний календар, формат і рівень оплати за навчання, процедури захисту дипломних робіт/дисертацій тощо).

4. ЗАКОНОДАВЧА БАЗА

1. В Україні юридичні повноваження щодо дозволу та регулювання реалізації національних/міжнародних спільних програм у вищій освіті визначено такими основними нормативно-правовими актами:
 - [Закон України «Про вищу освіту»](#);
 - [Положення про акредитацію освітніх програм, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти \(2024\)](#);
 - [Порядок реалізації права на академічну мобільність \(2022\)](#);
 - [Стандарти вищої освіти \(2019-2024\)](#)
 - Умови прийому на навчання для здобуття вищої освіти (щорічні).
2. Плануючи співпрацю з розроблення та реалізації спільної програми, заклади повинні враховувати як національну законодавчу базу, так й інституційні положення всіх закладів-партнерів.
3. Перегляньте та оновіть, за необхідності, інституційну процедуру розроблення та запровадження освітніх програм, враховуючи особливості реалізації спільної програми.
4. Перегляньте та оновіть, за необхідності, наприклад положення про реалізацію освітнього процесу, враховуючи особливості реалізації спільної програми.
5. Перегляньте та оновіть, за необхідності, інституційні положення щодо забезпечення внутрішнього забезпечення якості вищої освіти відповідно до Положення з акредитації.
6. Перегляньте та оновіть, за необхідності, інституційні положення щодо визнання результатів навчання та перезарахування кредитів ЄКТС відповідно до Порядку реалізації права на академічну мобільність.
7. Розробіть схему внутрішнього робочого процесу з часовими рамками для кожного залученого підрозділу в кожному з ваших партнерських закладів і проактивно інформуйте про ваш процес всередині організації.
8. Розробіть – на інституційному рівні – шаблони договорів, контрактів, додатків та/або угод між закладами як місцевою юридичною мовою, так і мовою викладання.
9. За необхідності перевірте відповідну інформацію щодо закордонних закладів-партнерів через [мережу ENIC-NARIC](#):
 - про національну систему вищої освіти;
 - про національну рамку кваліфікацій;
 - про юридичний статус партнерського закладу;
 - права партнерського закладу на присудження ступенів;
 - поради щодо майбутнього визнання спільно присудженого ступеня, а також поради щодо механізмів спільної видачі дипломів.

[Правова ситуація щодо присудження спільних ступенів і видачі спільних дипломів](#)

Видача єдиного спільного диплома (тобто одного єдиного документа) про завершення спільної програми є законодавчо можливою в деяких країнах, а також відповідно до інституційних положень деяких закладів вищої освіти. У деяких країни ЄПВО заклади вищої

освіти не мають юридичної можливості присуджувати спільний ступінь і видавати спільний диплом, у деяких – залишається невизначеність щодо юридичної можливості присудження спільного ступеня та видачі спільного диплому через відсутність відповідних нормативно-правових актів.

В Україні видача єдиного спільного диплома (тобто одного єдиного документа) про завершення спільної програми є законодавчо можливою, але механізм видачі спільного диплома на державному рівні не розроблений.

Правова ситуація щодо вступу на навчання

У спільних програмах, навіть за умови існування спільної відбіркової комісії, рішення про зарахування повинно відповідати національним та інституційним правилам, якщо тільки для спільних програм не існує винятків. Дотримання національних правових вимог до вступу має вирішальне значення для гарантування визнання присуджених ступенів. Як правило, рекомендується, щоб спільні критерії вступу відповідали вимогам найсуворішого партнера, за умови, що вони не суперечать національним або інституційним критеріям.

5. СПІЛЬНЕ РОЗРОБЛЕННЯ ТА УЗГОДЖЕННЯ СПІЛЬНИХ ОСВІТНІХ ПРОГРАМ

Важливо розробити узгоджену спільну освітню програму як щодо змісту, так і щодо усіх процедур її реалізації. При розробленні спільної програми важливо враховувати комплексного бачення наступні аспекти:

1. Сформулюйте унікальні конкурентні переваги реалізації спільної програми, враховуючи тип консорціуму та академічний зміст.
2. Спільно визначте мету, завдання, програмні компетентності та результати навчання, обсяг у кредитах ЄКТС спільної програми.
Слід використовувати Національну рамку кваліфікацій та тематичний підхід через методологію [TUNING](#) (результат проєкту ЄС) для формулювання компетентностей і результатів навчання на основі стандартів вищої освіти за відповідною спеціальністю.
3. Спільно визначте цільову групу потенційних студентів, зокрема з огляду на попередню освіту та відповідні компетентності.
Це стратегічна справа, оскільки тісно пов'язана з фінансуванням спільної програми. Залучення міжнародних студентів вимагає чітко розроблених маркетингових планів, інвестицій і фандрейзингових заходів для підтримки спільної програми.
4. Спільно розробіть освітню програму (зміст через теми, які мають бути охоплені, та структуру – модулі та відповідні кредити ЄКТС, види діяльності для досягнення визначених результатів навчання) та навчальний план/академічний календар, урахувавши «вікно мобільності» для навчання в кожному закладі-партнері та визнання результатів навчання.
5. Визначте підходи до викладання та навчання (типи методів, технологій, форматів і, за необхідності, розроблення навчальних матеріалів), а також методи оцінювання.
6. Визначте рівень інтеграції спільної програми та, відповідно, передбачте присудження ступеня/ступенів та видачу спільного/подвійного/багатостороннього диплому.
7. Залучіть неакадемічних суб'єктів ринку праці, щоб вони допомогли (i) сформулювати результати навчання з огляду на працевлаштування, (ii) включити елементи практичної підготовки в спільну програму, (iii) забезпечити програми стажування, практики та (iv) дослідити потенціал фінансової співпраці для забезпечення стійкості спільної програми.
8. Розробіть спільні правила для запровадження спільної академічної та адміністративної культури.
9. Узгодьте процес проведення екзаменів на основі прозорості.
10. Виробіть стратегію стійкості спільної програми.
11. Підготуйте детальну стратегію працевлаштування для випускників.

5.1. Шляхи реалізації мобільності

Важливо мати академічно доцільну траєкторію мобільності як для студентів, так і для викладачів. Схеми мобільності як для студентів, так і для викладачів залежать насамперед від результатів навчання за програмою, академічної доцільності, можливої спеціалізації, а також від інституційних правил закладів-партнерів, що присуджують ступені.

Належною практикою є визначення різних моделей мобільності та обговорення в консорціумі їхніх позитивних і негативних сторін. Моделі мобільності можуть ґрунтуватися на виборі студента або визначатися закладами-партнерами. Варіанти мобільності можуть бути простими або складними, залежно, наприклад, від кількості закладів-партнерів та/або від кількості студентів, які беруть участь у програмі.

У випадку міжнародної спільної програми шляхи мобільності можуть також залежати від візового законодавства країн консорціуму.

Моделі програм мобільності в межах спільної програми:

1. Програми індивідуальної мобільності, коли студент може розпочати навчання в своєму закладі за спільними навчальними дисциплінами/модулями (курсами), які пропонують всі заклади-партнери, плюс період мобільності тривалістю один семестр для опанування фахових та/або вибіркового навчальних дисциплін/модулів (курсів), потім студент повертається до свого закладу для продовження навчання та/або на період підготовки дипломної роботи/дисертації *(для міжнародної спільної програми)*.
2. Програми збалансованої індивідуальної мобільності, коли студенти можуть розпочати навчання в своєму закладі за спільними навчальними дисциплінами/модулями (курсами), які пропонують всі заклади-партнери, плюс період мобільності за збалансованим за кількістю обміном студентами для опанування фахових та/або вибіркового навчальних дисциплін/модулів (курсів), потім студенти повертаються до свого закладу для продовження навчання та/або на період підготовки дипломної роботи/дисертації *(для національної спільної програми)*.
3. Програми мобільності з фіксованим маршрутом, коли група студентів спільної програми розпочинає навчання в одному закладі та продовжує навчання разом у різних закладах-партнерах від початку до кінця спільної програми *(для міжнародної спільної програми)*.
4. Програми двосторонньої мобільності, коли студенти проводять один рік у одному закладі-партнер та один рік у другому закладі-партнері, включаючи підготовку дипломної роботи/дисертації *(для міжнародної спільної програми)*.
5. Програми збалансованої двосторонньої мобільності, коли за збалансованим за кількістю обміном студенти проводять певний період навчання у одному закладі-партнер та певний період навчання у другому закладі-партнері, включаючи підготовку дипломної роботи/дисертації *(для національної спільної програми)*.
6. Програми з інтенсивними спільними освітніми компонентами, коли студенти можуть проходити періоди мобільності на основі вищезгаданих моделей, а також брати участь в інтенсивному освітньому компоненті (наприклад літня/зимової школа, семінар тощо), який зазвичай організовують поза лекційними періодами для всіх студентів спільної програми *(для національної / міжнародної спільної програми)*.

5.2. Навчальний план / Академічний календар

Відмінності навчальних планів / академічних календарів можуть ускладнити мобільність студентів, а вирішення питань мобільності вимагає ретельної співпраці між партнерами. З іншого боку, різні навчальні плани / академічні календарі надають більше можливостей для обміну викладачами.

Розбіжності між навчальними планами / академічними календарями вимагають гнучких рішень, наприклад організація літніх/зимових шкіл; навчання за дистанційною формою здобуття вищої освіти; коригування тривалості курсу через подовження або скорочення семестру.

5.3. Актуальність / релевантність спільної програми

Актуальність релевантність спільної програми для ринку праці є важливим аспектом у схемах фінансування ЄС. Критерії релевантності оцінюються на першому етапі відбору спільних магістерських програм Erasmus Mundus. Партнерства, які подають заявки на фінансування, просять обґрунтувати запропоновану співпрацю з огляду на академічну актуальність, можливості працевлаштування, між- або мультидисциплінарні галузі/спеціальності та додану вартість у порівнянні з існуючими освітніми програмами.

Рішення про акредитацію також значною мірою ґрунтується на актуальності та доданій вартості запропонованих нових спільних програм. Тому на етапі розроблення спільної програми бажано залучати неакадемічних стейкхолдерів у відповідній предметній області та консультуватися з ними, щоб переконатися, що запланована спільна програма є актуальною для ринку праці, суспільства або досліджень.

Сприяння працевлаштуванню має важливе значення, адже випускники спільних програм потребують відповідної роботи, а високий рівень працевлаштування випускників дозволяє програмі підвищити свій престиж і розраховувати на збільшення вступників, а також на підтримку випускників у просуванні програми, участі у викладанні чи забезпеченні можливостей для практики, стажування. Однак, ураховуючи інтегровану мобільність і, за наявності, міжнародний характер спільних програм, студенти мають обмежений час на формування стійких відносин з місцевим ринком праці та роботодавцями. Отже, елементи практичної підготовки та зв'язки з ринком праці можна інтегрувати через:

- залучення представників промисловості, бізнесу у наглядовій раді закладу;
- спільні заходи з бізнесом, науковими установами, професійними та науковими асоціаціями;
- спільне з представниками професійної сфери керівництво підготовкою дисертації/дипломної роботи;
- залучення академічних і неакадемічних партнерів до проведення майстер-класів, інтенсивних курсів/літніх/зимових шкіл;
- візити-зустрічі роботодавців, дослідників із студентами;
- практичні навчальні та дослідницькі проєкти із сфери професійної діяльності;
- контакти з випускниками, опитування, актуальну статистику працевлаштування;
- ярмарки роботодавців у кампусі, сесії з розвитку кар'єри;
- інтегровані програми стажування, практики;
- менторство під час стажування, практики, що пов'язує практичні результати з освітньою програмою, зворотній зв'язок від менторів стажування, практики.

Плануючи структуру спільної програми, необхідно враховувати, що надмірна мобільність може зашкодити кар'єрній орієнтації студентів і налагодженню їх зв'язків з місцевими ринками праці. Крім того, результати навчання за міжнародною спільною програмою часто спрямовані на задоволення глобальних соціально-економічних потреб професійної діяльності. Отже, для забезпечення хороших перспектив працевлаштування, для створення потенціалу для майбутньої професійної/наукової співпраці важливе значення має налагодження зв'язків під час навчання, зокрема через соціальні мережі, наставництво старшокурсників, мережі випускників та залучення міжнародних дослідників, які в подальшому можуть сприяти професійному просуванню випускників.

6. МАРКЕТИНГ

6.1. Переваги міжнародної спільної програми для закладів вищої освіти, персоналу та студентів

Переваги для закладів вищої освіти

На інституційному рівні:

- підвищити міжнародну впізнаваність і репутацію закладу;
- збільшити набір міжнародних студентів і рівень інтернаціоналізації;
- поглибити та інституціоналізувати співпрацю з партнерами по консорціуму та встановити більш стійкі стратегічні відносини;
- розбудовувати мережі провідного досвіду для зміцнення міжнародної дослідницької співпраці;
- залучити кращих аспірантів серед випускників спільних магістерських програм;
- отримати доступ до бенчмаркінгу якості з аналогічними закладами з усіх аспектів реалізації освітньої програми.

На програмному рівні:

- розширити або поглибити освітню пропозицію;
- розробити більш інтернаціоналізовану освітню програму, усвідомлюючи, що сучасний міжнародний/європейський курс не може викладатися одним закладом або закладами з однієї країни;
- підвищити якість освітньої програми (і дослідницьких елементів для освітньо-наукових програм) для залучення вступників та отримання фінансування з інших джерел;
- реалізувати інноваційні спільні програми, що поєднують освітні, дослідницькі та інші переваги окремих закладів;
- підвищити міжкультурну компетентність студентів і працівників закладу не лише через мобільність, а й через посилення інтернаціоналізації вдома;
- покращити працевлаштування випускників через спільні програми, які відповідають попиту на ринку праці (підготовка до все більш глобального ринку праці, наприклад, через крос-культурні компетентності);
- підвищити міжнародну впізнаваність і престижність програми;
- залучити студентів з нових цільових груп або країн;
- отримати доступ до експертизи та дослідницьких мереж закладів-партнерів, що забезпечить критичну масу та основу для зміцнення освітньої та дослідницької співпраці.

Переваги для викладачів

Причини участі викладачів у спільних програмах полягають у тому, що ці програми – через мобільність, спільне розроблення та реалізацію освітніх програм – пропонують їм:

- можливості дізнатися про інші контексти та методи викладання і навчання;
- різноманітність студентів в аудиторії;
- мережі для майбутньої співпраці у викладанні;
- дослідницькі контакти;
- можливості для професійного розвитку;
- міжкультурні компетентності;
- додаткові фінансові джерела.

Переваги для студентів

Основною перевагою для студентів є можливість скористатися міжнародною спільно розробленою освітньою програмою, що поєднує академічний досвід, доступний у різних

країнах, гарантує автоматичне визнання періоду мобільності та призводить до отримання визнаного спільного/подвійного/багатостороннього диплому.

Для аспірантів і магістрів спільні програми пропонують хороші можливості для співпраці з висококваліфікованими дослідниками, з компліментарними знаннями та навичками, увійти в нові академічні мережі та працювати в частині світу, яка відповідає їхнім інтересам.

Основні причини для студентів вступити на спільну програму базуються на різних аспектах мобільності: (i) проживання в іншій країні під час навчання, (ii) взаємодія з новою культурою, (iii) перебування в іншому освітньому/академічному середовищі, (iv) отримання доступу до більшої кількості можливостей працевлаштування, зокрема в іншій країні, (v) кращі перспективи отримати бажану роботу.

6.2. Маркетинг

Завдання маркетингової діяльності задля просування спільних програм полягає у роз'ясненні потенційним вступникам додаткову цінність спільної програми, наголошуючи на інформації про результати навчання за програмою та рівень готовності до працевлаштування, на який можна розраховувати, щоб зміцнити позиції студентів на ринку праці після завершення програми. У маркетингових повідомленнях важливо вказати, що випускники закладу відзначають щодо цінності спільної програми, а також, як вони знайшли роботу і де працюють зараз. Акцент на можливостях студентів на ринку праці також буде перевагою у висвітленні співпраці з бізнес-спільнотою та державними органами в контексті вступної кампанії.

1. Розробіть спільну маркетингову стратегію з партнером(ами), залучивши до неї всі необхідні структурні підрозділи закладів, а в усіх маркетингових заходах намагайтеся використовувати ресурси, що вже існують у закладах.
2. Використовуйте індивідуальний підхід до різних аудиторій, а мережі випускників і партнерів як основні канали комунікації. Проведіть маркетингові дослідження, складіть перелік відповідних суміжних освітніх програм (бакалаврських, магістерських).
3. Діяльність з національної та глобальної комунікації має важливе значення для підвищення видимості спільної програми серед роботодавців і для покращення можливостей працевлаштування випускників.
4. У всіх повідомленнях будьте прозорими щодо можливостей працевлаштування.
5. Наголошуйте на конкурентоспроможності спільної програми.
6. Визначте унікальні переваги спільної програми порівняно з національними освітніми програмами та підкресліть взаємодоповнюваність закладів-партнерів, міждисциплінарність, інтегрованість програми, розвиток загальних компетентностей, актуальних для ринку праці.
7. Упровадьте цикл забезпечення якості для всіх маркетингових заходів (для їх оцінювання та покращення).

7. ВСТУП І ЗАРАХУВАННЯ

7.1. Спільний процес набору та вступу

Інструментом набору студентів є єдиний веб-портал для спільного процесу залучення студентів. Такий портал повинен містити всю необхідну інформацію про спільну програму, включаючи результати навчання, перспективи працевлаштування, досвід партнерів, можливості мобільності, цільову групу, критерії зарахування, процес подання заявок та критерії відбору з урахуванням національного законодавства. Мета полягає в тому, щоб централізувати та уніфікувати інформацію про вступ і заохотити вступників, забезпечивши прозорість і послідовність наданої інформації.

Практичні аспекти процесу вступу:

- онлайн-процедури подачі заявок є актуальними для сучасних вступників, а також важливими для залучення іноземних студентів;
- залежно від національного законодавства перевірка документів може здійснюватися лише одним закладом, а інші заклади покладатимуться на цю перевірку, або кожен заклад-партнер здійснює таку перевірку.

Незалежно від того, централізований (тобто організована загальна процедура для консорціуму) чи децентралізований процес вступу (тобто кожен партнер організовує власну процедуру), важливо, щоб усі партнери були поінформовані або мали доступ до інформації про вступ.

В Україні процедура вступу централізована на рівні держави і відбувається через реєстрацію вступників через портал для складання вступних екзаменів – тестів – централізовано. Тож така національна особливість має враховуватися при долученні до міжнародних спільних програм.

7.2. Зарахування

Відбір студентів – це механізм контролю доступу до спільної програми і потребує участі всіх закладів-партнерів. Таким чином, важливо, щоб усі обов'язки щодо процедури відбору були чітко розподілені.

У процесі відбору студентів для закладів, що пропонують спільні програми, рекомендується прийняти єдину процедуру відбору та створити спільний відбірковий комітет (приймальну комісію) з гармонізованими процедурами відбору. Партнери зазвичай проводять попередній відбір, а остаточне рішення приймається спільним відбірковим комітетом.

В Україні процедура зарахування централізована на рівні держави і відбувається за результатами складання вступних екзаменів – тестів – централізовано. Тож така національна особливість має враховуватися при долученні до міжнародних спільних програм.

7.3. Реєстрація студентів

Щодо реєстрації студентів, то в межах спільної програми всі заклади-партнери несуть спільну відповідальність за студентів і всю спільну програму. Зазвичай студенти спільної програми є студентами ступеневих програм тих закладів, які вони відвідують під час програми. Студенти реєструються в кожному закладі-партнері, де вони навчаються, а також, можливо, у закладі-координаторі консорціуму (навіть якщо даний студент ніколи не буде навчатися у закладі-координатора). Можливі різні підходи до реєстрації, але вони повинні відповідати національному законодавству та інституційним процедурам присудження ступеня.

В Україні процедура реєстрації студентів централізована на рівні держави і відбувається шляхом внесення даних щодо зарахованих на навчання студентів до ЄДЕБО. Тож така національна особливість має враховуватися при долученні до міжнародних спільних програм.

Наразі готується оновлення ЄДЕБО щодо додаткових опцій для реалізації спільних програм та видачі спільних дипломів.

Інші рекомендації щодо процедур вступу такі:

- при формулюванні спільних критеріїв вступу заклади-партнери повинні усвідомлювати, що деякі з них можуть мати суворіші правила і меншу гнучкість, а також, що може знадобитися отримати спеціальні дозволи від Вченої ради, щоб задовольнити вимоги закладів-партнерів;
- заклади повинні з'ясувати, які вимоги до вступних документів усіх закладів-партнерів консорціуму їм потрібні;

- при розробленні процедур вступу та орієнтації на іноземних студентів слід врахувати необхідні візові процедури для студентів;
- партнерські заклади повинні узгодити не лише процедури вступу, але й терміни подачі заявок та процедури апеляції.

8. РОБОТА ІЗ СТУДЕНТАМИ

Важливими є інші питання, пов'язані з роботою зі студентами міжнародних спільних програм, включаючи надання інформації студентам, моніторинг успішності, шаблони угод зі студентами, оцінювання та виставлення оцінок, накопичення кредитів, житло, керівництво студентами, візи та дозволи на проживання, мовну підтримку, страхування, а також присудження ступеня та додаток до диплома.

Загальні рекомендації для спільних програм:

1. Усі заклади консорціуму повинні надати студентам однакову інформацію на своїх веб-сайтах.
2. Визначте центральний інформаційний пункт консорціуму, який відповідатиме на запитання вступників.
3. Домовтеся щодо вироблення спільної комунікації та адміністрування, а також щодо забезпечення академічної та логістичної підготовки студентів до навчання за спільною програмою.
4. Забезпечте регулярну та чітку комунікацію між усіма залученими закладами. Недостатня комунікація між закладами-партнерами є однією з основних проблем, з якими стикаються студенти спільних програм.
5. Вирішіть, хто відповідає за моніторинг прогресу в навчанні студентів і правила щодо надання академічних відпусток, а також комунікацію з цих питань з іншими партнерами консорціуму.
6. Розробіть спільну політику щодо оцінювання досягнень студентів і підрахунку балів/оцінок, а також таблицю переведення балів/оцінок.
7. Інтегруйте послуги для студентів спільних програм до звичайних послуг для студентів, але надайте студентам чіткі рекомендації щодо питань, пов'язаних зі спільними програмами.

8.1. Інформація та моніторинг

Зклади-партнери повинні домовитися, як і за допомогою яких адміністративні процедури та інструментів вони будуть комунікувати між собою. Для підтримки спільного адміністрування та комунікації можуть бути корисними онлайн-інструменти, такі як Moodle, dokuWiki тощо.

Уся необхідна інформація повинна бути чітко представлена студентам і легко доступна до і після прибуття на навчання до закладу. Надайте потенційним студентам відповідну інформацію англійською та рідною мовою (мовами) партнерського закладу (закладів). Підтримуйте цю інформацію в актуальному стані на центральному веб-сайті спільної програми та на центральному порталі для вступників спільної програми (або на відповідних веб-сайтах та порталах для вступників окремих закладів;).

Інформація повинна містити детальні відомості про:

- критерії та процедури зарахування;
- вагу кредитів та навчального навантаження (в т.ч. інформацію про систему ЄКТС для неєвропейських студентів);
- компетентності та результати навчання;
- можливості працевлаштування;
- вимоги та можливості мобільності;

- ступінь і кваліфікацію, яка буде присвоєна;
- опис спільної програми, навчальний план/академічний календар та її координацію,
- доступність спільної програми для економічно незахищених студентів і студентів з обмеженими освітніми можливостями;
- візові процедури.

Основні рекомендації щодо надання студентам інформації про спільні програми:

- розробіть для спільної програми довідник з усією вищезазначеною інформацією;
- розробіть вітальні та навчальні інструкції для всіх спільних програм, які будуть надаватися вступникам і студентам;
- організуйте орієнтаційні заходи для студентів спільних програм.

Моніторинг успішності студентів

Заклади-партнери повинні домовитися, хто відповідає за моніторинг студентів, процедури щодо наслідків неуспішності в навчанні та правила надання академічних відпусток. За можливості, щоб забезпечити найкращий моніторинг, заклади мають спільно сформулювати стратегії, процедури та керівні принципи моніторингу успішності студентів.

Моніторинг академічної успішності здійснює заклад, де викладається навчальна дисципліна/модуль за спільною програмою. За студентами спільних програм закріплюється місцевий координатор, який відповідає за моніторинг їхньої академічної успішності. Крім того, весь викладацький склад, який викладає на програмі, відповідає за моніторинг навчання за навчальною дисципліною/модулем та екзаменів. Місцеві координатори зазвичай звітують про свої спостереження перед радами/комітетами/проектними групами спільних програм або радами/комітетами/підрозділами із забезпечення якості.

Рекомендується призначити одного центрального координатора на рівні консорціуму – співробітника, відповідального за моніторинг академічної успішності, оскільки місцевий координатор бачить лише частину всієї спільної програми. Наявність центрального координатора, який здійснює моніторинг академічної успішності, допомагає забезпечити узгодженість академічної успішності студентів у всій спільній програмі.

8.2. Шаблони угод зі студентами та присудження ступенів

Консорціум спільної програми зазвичай визначає зобов'язання студента і консорціуму в угоді зі студентом, яку підписують студент і консорціум на початку спільної програми. Ця угода включає індивідуальний навчальний план, який зазвичай розробляється академічним координатором – гарантом програми і студентом.

Приклади угод із студентами для міжнародних спільних програм доступні тут:

- [Студентська угода](#), Choreomundus Erasmus Mundus Joint Master Degree
- [Студентська угода](#), SANF Erasmus Mundus Joint Master Degree

Спільне присудження ступеня і, зокрема, видача одного диплома (і додатка до диплома) залишаються основними викликами для спільних програм. Це значною мірою пов'язано з відмінностями в національних законодавствах. Основна рекомендація полягає в тому, щоб повністю ознайомитись із національним законодавством з цього питання і консультуватися з національними [офісами ENIC-NARIC](#). Крім того, національні міністерства освіти або національні організації у вищій освіті також можуть надати інформацію з технічних питань, пов'язаних з оформленням і видачею спільного диплома та додатка до диплома.

8.3. Оцінювання та оцінки

Заклади-партнери повинні мати чітку та спільну політику щодо оцінювання та розрахунку оцінок. У цій політиці має бути зазначено, на чому ґрунтується система вимог до завершення навчання, наприклад, на необхідних результатах навчання та відповідній кількості кредитів

ЄКТС за навчальною дисципліною/модулем, що визначають навчальне навантаження студента. Рекомендується розробити таблицю переведення оцінок.

Одним із прикладів переведення оцінок є таблиця, розроблена спільною магістерською програмою Erasmus Mundus з безпеки та мобільних обчислень (NordSecMob), яку надавали п'ять університетів Північної Європи. Це приклад моделі переведення оцінок, яка працювала для цієї конкретної магістерської програми, але кожен консорціум спільної програми повинен розробити свою власну модель переведення оцінок.

**Приклад моделі переведення оцінок на спільній магістерській програмі,
що надається п'ятьма університетами**

Університет 1 використовує систему ЄКТС. Шкала оцінювання - від 1 до 5. Використовується також система оцінювання «Зараховано/Незараховано».

Університет 2 використовує кредити вищої освіти, де 1 кредит дорівнює 1 кредиту ЄКТС. Шкала оцінювання: A – відмінно, B – дуже добре, C – добре, D – задовільно, E – достатньо, F - незадовільно.

Університет 3 використовує літерну систему оцінювання. Оцінки виставляються за шкалою A-F (A – найкраще, F – незадовільно). Університет також використовує систему оцінювання «Зараховано/Незараховано».

Університет 4 використовує 7-бальну шкалу. Університет також використовує систему оцінювання «Зараховано/Незараховано».

Університет 5 використовує кредитну систему ЄКТС та літерну систему оцінювання за шкалою від A-F. Університет також використовує систему оцінювання «Зараховано/Незараховано».

Використовується така таблиця переведення оцінок:

	Університет 1	Університет 2	Університет 3	Університет 4	Університет 5
A, кращі 10%	5	A	A, 90-100	12	A-відмінно
B, наступні 25%	4	B	B, 80-89	10	B-дуже добре
C, наступні 30%	3	C	C, 60-79	7	C-добре
D, наступні 25%	2	D	D, 50-59	4	D-задовільно
E, наступні 10%	1	E	E, 40-49	2	E-достатньо
F, незараховано	0, незараховано	F	F, 0-39	0	F-незадовільно

Примітка: програму NordSecMob пропонували п'ять університетів (Aalto University School of Sciences, Фінляндія; KTH Royal Institute of Technology, Швеція; Norwegian University of Science and Technology, Норвегія; Technical University of Denmark, Данія; University of Tartu, Естонія).

Щоб забезпечити ясність для студентів, університети-партнери повинні чітко пояснити свою модель конвертації оцінок у довіднику для студентів спільної програми. У довіднику також має бути чітко зазначено, де – в кожному університеті-партнері – студенти можуть замовити витяг із залікової відомості із зазначенням оцінок.

Найкращі результати досягаються тоді, коли викладацький склад регулярно зустрічається на заходах на рівні спільної програми, щоб обговорити зміст курсу, методи викладання та методи спільного нагляду за студентами, а також практики оцінювання з метою досягнення більшої гармонізації в оцінюванні результатів навчання.

Політика оцінювання повинна чітко визначати, що вважається незадовільним результатом. Невиконання вимог може відрізнятись між закладами, і це має бути чітко доведено до відома закладів-партнерів і студентів. Необхідно надати достатні можливості для перескладання екзаменів, заліків і повторного проходження навчання за навчальною дисципліною/модулем за погодженням між закладами-партнерами. Заклади-партнери повинні узгодити правила відрахування у випадку, якщо студенти добре встигають в одному з них, але не в іншому. На деяких програмах відрахування одним партнером означає відрахування з усієї програми. Партнери також повинні обговорити політику повторного вступу.

Інструмент EGRACONS – це веб-інструмент для переведення оцінок, доступний для закладів вищої освіти (в Європі та за її межами), які надають таблиці розподілу оцінок за ступенями. Система була розроблена у тісному зв'язку з рекомендаціями посібника ECTS Users' Guide і уможливорює прозоре тлумачення досягнень студентів за кордоном.

8.4. Накопичення кредитів ЄКТС

Підхід подвійного або потрійного зарахування одного й того ж навчального навантаження студента (тобто зарахування тих самих кредитів у різних університетах консорціуму) може поставити під загрозу академічну доброчесність програми. Консорціуми спільних програм мають регулювати та уникати подвійного зарахування кредитів, чітко вказуючи в Додатку до диплома навчальні дисципліни/модулі та екзамени, які склав студент, а також період часу, який студент провів у кожному закладі-партнері.

8.5. Послуги для студентів

На початку спільної програми корисно надіслати студентам необхідну академічну, практичну та соціокультурну інформацію. Послуги, призначені для студентів спільних програм, мають бути інтегровані в загальні послуги, що надаються всім студентам.

Оскільки багато міжнародних спільних програм підтримуються конкурентними стипендіальними схемами, у вітальній інформації слід вказати строки подання заявок на відповідні *стипендії*. Це дозволить студентам своєчасно подати заявки.

Питання *житла* є одним з найбільш проблематичних для студентів міжнародних спільних програм, оскільки вони переїжджають з країни в країну під час навчання. Рекомендованою практикою є гарантування житла для студентів, оскільки більшість спільних програм мають відносно фіксований навчальний план із наперед визначеною інтенсивною структурою мобільності. Підтримка з житлом зазвичай надається в межах загальних студентських послуг. Важливо чітко пояснити студентам, що в багатьох університетських містах студентам важко і дорого отримати житло на короткий термін, наприклад, на чотири місяці. Необхідно опублікувати на веб-сайті спільної програми інформацію про можливості та процедури короткострокового проживання, а також про середньомісячну вартість оренди житла в кожному університеті-партнері.

Завдяки спільно розробленим та відносно фіксованим навчальним планам з інтегрованою мобільністю, рекомендовано забезпечити якісне *консультування* та підтримку студентів під час навчання, бажано на рівні кафедр. Студенти можуть отримувати допомогу від молодших наставників (старшокурсників, асистентів кафедри), проте також важливо організувати регулярні зустрічі зі професорами, старшими викладачами, які контролюють успішність студентів і надають необхідну підтримку.

На етапі вступу добре оцінити рівень володіння мовою, щоб забезпечити безперешкодний прогрес у навчанні. Можна запропонувати *мовну підтримку* та курси з академічного письма та методології. Мовна підтримка, яку зазвичай отримують студенти спільних програм, є частиною загальної мовної підтримки для міжнародних студентів.

Консорціум повинен розглянути, як і через які компанії студенти будуть застраховані на весь період навчання за спільною програмою. Деякі національні системи *медичного страхування* повністю покривають потреби іноземних студентів. Іноді закладам-партнерам доведеться знайти страхову компанію, яка може забезпечити глобальне страхове покриття.

Уже на ранній стадії розроблення та управління міжнародною спільною програмою важливо ознайомитися з *візовими правилами та правилами перебування* в країні. Знання цих правил має вирішальне значення для надання якісних консультацій студентам, а самі правила можуть вплинути на розроблення моделей мобільності в спільній програмі.

Директива ЄС 2016/801, прийнята 25 країнами-членами ЄС у травні 2016 р., в принципі дозволяє студентам з країн, що не входять до ЄС/ЄЗ, перебувати більш ніж в одній країні ЄС з метою отримання вищої освіти за однією візою. Ця Директива корисна для студентів з країн, що не входять до ЄС/ЄЗ, які навчаються на спільних програмах в ЄС, оскільки вона дозволяє їм протягом декількох місяців навчатися в одній країні ЄС, а потім в іншій без необхідності подавати заяву на отримання нової студентської візи. Директива встановлює умови в'їзду та перебування громадян третіх країн з метою проведення досліджень, навчання, стажування або реалізації освітніх проектів в ЄС.

9. МОДЕЛІ УПРАВЛІННЯ

Не існує заздалегідь визначених моделей управління реалізацією спільних програм, тож усі координатори/гаранти спільних програм повинні враховувати свій конкретний контекст і розробити відповідну власну модель.

Визначте ролі, повноваження, завдання та обов'язки всіх партнерів спільної програми і включіть їх до структури управління програми. Структуру управління спільної програми створюйте на основі набору визначених завдань та обов'язків, для вирішення яких потрібні спільні заходи, порівняно з управлінням звичайною освітньою програмою, а саме:

- спільна координація та зовнішнє представництво консорціуму;
- спільні розроблення та моніторинг академічного змісту програми;
- спільне забезпечення якості (академічне та адміністративне; внутрішнє та зовнішнє);
- спільне фінансове управління та прийняття рішень;
- спільне управління студентами (спільний відбір та процедура розгляду скарг);
- спільні процедури (вступ, реєстрація, оцінювання, складання заліків та екзаменів, перезарахування кредитів ЄКТС, архівування документів студентів для майбутніх запитів тощо);
- спільне просування програми та спільний набір студентів.

Візьміть до уваги структуру закладів-партнерів (децентралізовану чи централізовану), розгляньте переваги та недоліки різних моделей у співпраці щодо реалізації спільної програми.

9.1. Врядування та управлінські структури

Структура управління спільною програмою визначає, як розподіляються, контролюються та координуються ролі, повноваження, завдання та обов'язки, а також як відбуватиметься обмін інформацією між різними рівнями управління.

Багато розподілити робоче навантаження між партнерами консорціуму, особливо між великими закладами-партнерами. *Наприклад*, центральне управління/координація в одного партнера, внутрішнє забезпечення якості координує другий партнер, маркетинг координує

третій – все робиться разом, але обов'язки з координації розподіляються між партнерськими закладами вищої освіти.

Структура управління залежить від стратегічних цілей спільної програми. У централізованій структурі більшість повноважень щодо прийняття рішень належить вищому керівництву, яке здійснює контроль щодо діяльності учасників консорціуму спільної програми. У децентралізованій структурі повноваження щодо прийняття рішень розподілені, а партнери можуть мати різний ступінь незалежності.

Зазвичай, заклад-координатор відповідає за отримання заявок на навчання, інформування про зарахування, фінансовий моніторинг спільної програми, а також збір і розподіл оплати за навчання. Консорціум надалі перевіряє заявки, приймає рішення щодо вступу, організовує мобільність і видає документ(и) про вищу освіту. Заклади-партнери (на центральному рівні) відповідають за зарахування, отримання віз, проживання, видачу диплома про вищу освіту та додатку до диплома. Заклади-партнери (на рівні факультету/кафедри) відповідають за організацію позанавчальних заходів, заліків, екзаменів, захист магістерської дипломної роботи, перерахунок оцінок та ведення документації.

Рекомендовано, щоб окрім центрального координатора консорціуму спільної програми, кожен заклад-партнер визначив особу, яка буде діяти як локальний координатор і нести відповідальність за спільну програму в межах закладу, виконуватиме академічні та організаційні завдання на відповідному факультеті. Ці завдання можуть бути розподілені між гарантом спільної програми та адміністративним працівником, який відповідає за організацію та адміністрування на факультеті. Цей локальний координатор також виступає головною контактною особою для інших партнерів консорціуму.

Важливо визначити чітку процедуру прийняття рішень у межах реалізації спільної програми (наприклад, спосіб голосування в консорціумі).

10. ФІНАНСОВИЙ МЕНЕДЖМЕНТ

Необхідно домовитися про плату за навчання, стипендії, розподіл витрат і фінансову стійкість програм. Щодо плати за навчання необхідно враховувати різне національне законодавство та інституційні правила. Під час розроблення політики щодо встановлення плати за навчання, враховуйте відмінності між країнами.

Більшість спільних програм пов'язані з додатковими витратами і бюджет необхідно розрахувати з самого початку, включно з поточними витратами.

Якщо завдання рівномірно розподілені між партнерами, а також доходи та витрати у межах реалізації спільної програми відносно збалансовані між закладами-партнерами, то можливо працювати за схемою з «нульовою сумою», уникаючи складної спільної фінансової моделі. Тобто заклади-партнери не здійснюють плату один одному, а натомість кожен з них оплачує свої витрати і залишає собі власний дохід.

10.1. Фінансове бюджетування

Для розроблення спільного плану бюджетування спільної програми необхідно з'ясувати повну вартість реалізації спільної програми та можливі додаткові операційні витрати, визначити можливі джерела надходжень у межах спільної програми та правила розподілу доходів (кожен заклад-партнер залишає собі власний дохід відповідно до обсягу завдань та обов'язків або дохід ділиться між партнерами консорціуму за певним принципом).

Проста фінансова модель: два заклади-партнера, що працюють за угодою з «нульовою сумою»

Якщо консорціум спільної програми складається лише з двох закладів-партнерів, які працюють за схемою з «нульовою сумою» (коли партнери не платять один одному, а натомість кожен з них оплачує свої витрати і залишає собі власний дохід), можна розробити просту фінансову модель. У такій моделі кожен заклад зберігає свій власний дохід і оплачує свої власні витрати, але може знадобитися досягти угоди консорціуму про те, який партнер буде оплачувати, наприклад, маркетинг, а який – спільний набір міжнародних студентів.

Існують консорціуми, де кожен партнер відповідає за власний маркетинг спільної програми, а є консорціуми, що працюють за схемою з нульовою сумою, де, наприклад, один партнер відповідає за просування спільної програми і залучення студентів, а інший – за їх відбір і зарахування. Працюючи за принципом «нульової суми», важливо щорічно контролювати фінансовий баланс між закладами-партнерами, щоб перевірити, чи зберігається взаємоприйнятний фінансовий баланс, чи необхідно перерозподілити завдання або кошти між партнерами.

Спільна фінансова модель: більше двох закладів-партнерів

Якщо консорціум спільної програми включає понад двох партнерів з різних країн, а між партнерськими закладами немає балансу з огляду на доходи й витрати програми, то необхідно розробити надійну спільну фінансову модель для реалізації програми.

Це важливо, оскільки спільні програми часто спричиняють додаткові операційні витрати на такі складові, як розроблення спільних навчальних планів, маркетинг, організація мобільності, проведення оцінювання, адміністрування та покриття відносно високих витрат на короткострокове житло. Реалізація спільної програми ускладнюється, коли в консорціумі беруть участь заклади-партнери з кількох країн з різною фінансовою політикою, зокрема щодо оплати за навчання. Необхідно домовитися про розподіл витрат, плату за навчання, стипендії та фінансову стійкість програм.

Якщо законодавство всіх країн-учасниць консорціуму дозволяють, то доцільно визначити єдину загальну плату за навчання для всіх студентів спільної програми. Якщо консорціум встановить різні локальні тарифи для студентів однієї спільної програми, виникнуть труднощі з тим, в якому закладі-партнері студенти захочуть зареєструватися: студенти зазвичай прагнуть зареєструватися в закладі-партнері, що пропонує найнижчий рівень оплати за навчання. Щоб уникнути таких проблем, доцільно стягувати єдину загальну плату за навчання, яка сплачується консорціуму; консорціум потім розподіляє дохід від плати за навчання між закладами-партнерами, наприклад частково на основі кількості студентів, кредитів ЄКТС і керівництва дипломними роботами, що припадають на певний заклад вищої освіти.

10.2. Визначення витрат і доходів

Важливо скласти повний бюджет спільної програми, включаючи всі поточні витрати. Якщо неможливо скласти повну картину витрат, у будь-якому випадку, переконайтеся, що визначено всі додаткові операційні витрати, пов'язані зі спільною програмою. Додаткові операційні витрати можуть знадобитися на розроблення та перегляд спільної програми, на мобільність не тільки студентів, а й персоналу, короткострокове проживання студентів на час мобільності, адміністрування, вартість ІТ для спільного адміністрування студентів, а також, можливо, на додаткові заходи, такі як літня/зимово школа.

Після визначення витрат потрібно разом з партнерами визначити, що вважається «доходом» для спільної програми, звідки буде отримуватися дохід і який очікуваний рівень доходу. Джерела доходу можуть включати плату за навчання, фінансування для розроблення спільної

програми (отримане від закладу, уряду, грантової програми тощо). Бажано, щоб витрати і доходи були збалансовано розподілені між партнерами консорціуму.

10.3. Плата за навчання

У деяких випадках додаткові інвестиції, необхідні для реалізації спільних програм, можна залучити за рахунок підвищення плати за навчання. Досягти згоди з закладами-партнерами щодо плати за навчання може бути складно через різну національну та/або інституційну політику щодо плати за навчання. Схеми фінансування ЄС для спільних програм вимагають спільної політики щодо плати за навчання, що створює додаткові труднощі в існуючій правовій ситуації. Рекомендації щодо плати за навчання:

- консорціум має спільну політику щодо плати за навчання;
- опублікований розмір плати за навчання враховує усі додаткові витрати;
- звільнення від плати за навчання закладається в бюджет і визначається до початку прийому заявок.

Різні можливості стягнення плати за навчання включають: (i) стягнення консорціумом єдиного збору, (ii) встановлення плати залежно від місця навчання, (iii) визначення плати залежно від базового закладу вищої освіти.

Заклади можуть збирати плату за навчання різними способами. Один із них полягає в тому, що плата за навчання сплачується закладу-координатору, який потім розподіляє доходи від плати за навчання між закладами-партнерами. Однак таке дозволено законодавством не в усіх країнах. Деякі заклади застосовують різні підходи, залежно від рівня вищої освіти: на магістерському рівні студенти платять окремо у кожному закладі, тоді як на бакалаврському рівні студенти платять лише «домашньому» закладу вищої освіти.

Важливим інструментом для отримання інформації про різні схеми фінансування вищої освіти та політику оплати за навчання в європейських країнах є [веб-сайт Eurydice](#).

10.4. Стипендії

Певну форму стипендій для деяких або всіх своїх студентів пропонують 90 % закладів вищої освіти ЄПВО. Фінансування цих стипендій здебільшого складається з комбінації коштів ЄС та державних або інших джерел. 30 % закладів розподіляють стипендії за системою, що базується на досягненнях студентів через оцінювання результатів навчання. Більшість стипендій (як гранти Erasmus Mundus) включають оплату навчання та фінансування для часткового або повного покриття витрат на проїзд, житло, проживання та додаткові освітні послуги.

11. УГОДА ПРО СПІВПРАЦЮ

Угода про співпрацю та консорціум має бути гнучкою, оскільки вона потребуватиме регулярного оновлення та доповнення. Можливим рішенням є загальна угода з посиланнями на більш детальні додатки, що регулюють різні питання співпраці.

11.1. Елементи, які слід включити в угоду про співпрацю

Угода про співпрацю повинна описувати способи, за допомогою яких було розроблено спільність усіх аспектів спільної програми, зокрема спільність прийняття рішень, розроблення навчальних планів, процедур зовнішнього забезпечення якості тощо. Корисно включити в угоду про співпрацю такі елементи:

1. Мета та сфера застосування угоди.
2. Законодавча база та національні кваліфікації – включіть документацію в додаток.

3. Структура та організація співпраці, розподіл завдань і повноважень.
4. Структура спільної програми (компетентності та результати навчання, навчальні дисципліни/модулі, методологія, мобільність тощо) – включіть документацію в додаток.
5. Ступінь і диплом – включіть шаблон у додаток.
6. Прийом, відбір, реєстрація студентів, оцінювання та екзамени.
7. Фінансовий менеджмент (включаючи оплату навчання та розподіл доходу між партнерами) – включіть документацію в додаток.
8. Забезпечення якості – включіть документацію в додаток.
9. Права інтелектуальної власності.
10. Розірвання, внесення змін та вирішення спорів.
11. Застосування права та вирішення спорів.

11.2. Шаблони та приклади угод про співпрацю з реалізації міжнародних спільних програм:

- Консорціум EMLE (2017) [Угода про співпрацю](#) (Спільна магістерська програма Erasmus Mundus);
- Консорціум Global Minds (2017) [Меморандум про співпрацю](#) (Спільна магістерська програма Erasmus Mundus);
- Консорціум NOHA (2017) [Спільна угода про консорціум](#) (Спільна магістерська програма Erasmus Mundus).

12. ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ ТА АКРЕДИТАЦІЯ

Важливо ознайомтеся з національним законодавством щодо забезпечення якості та акредитації в усіх країнах-учасниках консорціуму, де заклади-партнери реалізуватимуть частини спільної програми, та визначити спільні орієнтири для моніторингу якості.

Для міжнародних спільних програм необхідно розглянути можливість використання [Європейського підходу до забезпечення якості спільних програм](#) – єдиного оцінювання освітньої програми, яке може заощадити багато часу. Це особливо корисно, коли два чи більше партнерів консорціуму знаходяться в країнах, де вимагається акредитація на рівні освітньої програми.

12.1. Внутрішнє забезпечення якості

Внутрішні заходи забезпечення якості для спільної програми слід розробляти на основі вже існуючих внутрішніх заходів забезпечення якості. Одним із варіантів є взаємне визнання внутрішніх схем забезпечення якості закладів-партнерів і включення відповідного положення в угоду про співпрацю між закладами. Консорціум може розробити додаткові критерії, які детальніше презентують аспекти, пов'язані зі «спільністю» програми, наприклад способи спільного формування навчального плану, організації та забезпечення якості спільної програми.

Доцільно додатково розробити спільну систему внутрішнього забезпечення якості, використовуючи, наприклад, опитування студентів, обраних представників студентства, обговорення правлінням консорціуму на кожному засіданні (двічі / тричі на рік). Для забезпечення міжнародної акредитації спільних програм важливо розробити політику забезпечення якості, включно з адміністративними та академічними процедурами.

12.2. Зовнішнє забезпечення якості

Координатори спільних програм повинні заздалегідь з'ясувати, які системи зовнішнього забезпечення якості є чинними для їхньої спільної програми, які аспекти ця система охоплює, а які ні. Національні процеси зовнішнього забезпечення якості вищої освіти відрізняються в різних країнах: в одних країнах існує інституційна акредитація або оцінювання закладів, в

інших – акредитація або оцінювання освітніх програм, або поєднання обох підходів. Вимоги та процедури акредитації на рівні освітніх програм можуть відрізнятися в різних національних системах вищої освіти, що ускладнює акредитацію спільних програм.

12.3. Європейський підхід до забезпечення якості спільних програм

Європейський підхід до забезпечення якості спільних програм ґрунтується на єдиній акредитації спільних програм, яка, в принципі, визнається в усіх країнах ЄПВО. Цей підхід має замінити окремі національні акредитації спільних програм у країнах-партнерах консорціуму спільної програми. Європейський підхід ґрунтується на узгоджених європейських стандартах і процедурах, які дійсно відображають спільний характер таких програм. Основні характеристики Європейського підходу:

- якщо деякі з закладів вищої освіти з консорціуму повинні пройти зовнішнє оцінювання якості або акредитацію на рівні освітньої програми, то такі заклади мають обрати відповідну агенцію із забезпечення якості зі списку агентств, зареєстрованих в EQAR;
- потім ця агенція використовуватиме узгоджені стандарти та процедури Європейського підходу до проведення єдиної акредитації всієї спільної програми;
- рішення про зовнішнє забезпечення якості має бути прийняте і визнане в усіх країнах ЄПВО, де викладається спільна програма. Країни не повинні застосовувати жодних додаткових національних критеріїв.

Згідно з Єреванським комюніке 2015 міністри освіти країн ЄПВО погодилися прийняти Європейський підхід. Важливість впровадження Європейського підходу була підтверджена на зустрічі міністрів ЄПВО в Парижі у 2018 р. Однак, з того часу лише деякі країни впровадили Європейський підхід.

На веб-сайті EQAR зазначено, що 13 країн ЄПВО дозволяють усім закладам вищої освіти використовувати Європейський підхід, 20 країн ЄПВО не дозволяють його використовувати, а 16 країн ЄПВО дозволяють його використання лише деяким закладам або за певних умов. Це все ще може дещо ускладнювати практичне впровадження Європейського підходу для консорціумів спільних програм, організацій із забезпечення якості та міністерств освіти. Однак на початок 2020 р. уже 10 європейських консорціумів спільних програм отримали акредитацію за Європейським підходом.

В Україні Положення про акредитацію освітніх програм, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти засновано на положеннях Європейського підходу, зокрема розділ VI. Акредитація узгоджених освітніх програм.

В останні роки впровадження Європейського підходу заохочувалося проектами ЄС. Проект ImpEA підтримував агентства із забезпечення якості в проведенні процедур акредитації за Європейським підходом, а також чотири консорціуми спільних програм в отриманні акредитації за Європейським підходом. Аналітичний звіт про впровадження Європейського підходу містить інформацію про (i) Європейський підхід, (ii) національну політику та законодавство щодо Європейського підходу, (iii) основні виклики у впровадженні Європейського підходу та (iv) додану вартість Європейського підходу. Європейський підхід також був у фокусі уваги проекту ЄС FaBoTo+ Peer Learning Activity on the European Approach.

12.4. Випускники, стійкість спільних програм і працевлаштування

Моніторинг кар'єрних траєкторій випускників

Щоб забезпечити тривалу актуальність та якість результатів навчання, досягнутих завдяки спільним програмам та структурі мобільності, координатори спільних програм часто проводять опитування випускників (дехто навіть кожні 6 місяців). Випускників запрошують до консультативних рад програм, залучають до заходів із налагодження зв'язків між

університетами та промисловістю, кар'єрного орієнтування, а також до наставництва студентів.

Організація випускників [Erasmus Mundus Alumni Organisation](#) (EMA) проводить щорічне опитування випускників Graduate Impact Survey з метою моніторингу впливу участі в програмах Erasmus Mundus на розвиток кар'єри та особистісне зростання. Це опитування може слугувати основою для проведення аналогічних опитувань в рамках окремих спільних програм.

Кластер Erasmus Mundus зі стійкості програм і працевлаштування

Стратегії для підвищення стійкості спільних програм:

- стратегічним кроком, який зазвичай приносить переваги як закладам вищої освіти (з точки зору структурної співпраці), так і студентам (з точки зору можливостей працевлаштування), є розвиток партнерства з бізнесом та іншими стейкхолдерами;
- співпраця з цільовими країнами та конкретними організаціями (включаючи дослідницькі лабораторії) може допомогти збільшити кількість студентів і розширити можливості для студентів і співробітників, наприклад, участь у спільних дослідницьких проектах;
- розширення консорціуму зміцнює позиції спільної програми з огляду на наявні ресурси партнерів і видимість в ЄПВО;
- регулярне дослідження та визначення позиції спільної програми на ринку освітніх послуг і розроблення маркетингового плану необхідні для визначення реального потенціалу програми та прийняття стратегічних рішень.

13. ВИЗНАННЯ

Лісабонська конвенція про визнання (Lisbon Recognition Convention, LRC) з'явилася в 1997 р. і є конвенцією Ради Європи та ЮНЕСКО. Її [ратифікували 46 країн-членів](#) Ради Європи, 11 країн – не членів Ради Європи, США – підписант. Лісабонська конвенція є обов'язковим до виконання міжнародним договором і слугує основою визнання в ЄПВО. Також було прийнято кілька допоміжних документів, зокрема [Рекомендації щодо критеріїв та процедур \(2001\)](#); [Оновлена Рекомендація про визнання спільних дипломів \(2016\)](#).

Один із фундаментальних принципів Лісабонської конвенції полягає в тому, що «іноземні кваліфікації мають визнаватися, якщо між іноземною кваліфікацією, визнання якої запитується, та відповідною кваліфікацією в країні перебування немає суттєвих відмінностей». Суттєві відмінності – це відмінності, які вважаються настільки серйозними, що вони з високою ймовірністю завадять студентам досягти успіху у визнанні їх кваліфікацій. Доведення наявності суттєвих відмінностей лежить на компетентному органі з визнання. Студентам і випускникам гарантується прозорість процедур та надання інформації.

У листопаді 2019 р. в Парижі, Франція, держави-члени ЮНЕСКО прийняли [Глобальну конвенцію про визнання кваліфікацій вищої освіти \(Global Convention on the Recognition of Qualifications concerning Higher Education\)](#). Ця конвенція є ключовою для всіх регіональних конвенцій, включаючи Лісабонську конвенцію, і відповідає їй. Глобальна конвенція про визнання включає право власників кваліфікацій у країнах-підписантах на визнання їх ступенів, у тому числі кваліфікацій, отриманих за спільними програмами.

Лісабонська конвенція про визнання є обов'язковою для держав, що ратифікували угоду, але її принципи залишають простір для інтерпретацій. Це призвело до відмінностей у практиках визнання між країнами, що є однією з основних перепон для справедливого визнання кваліфікацій, отже, і для мобільності студентів у ЄПВО.

Європейський консорціум з акредитації (European Consortium for Accreditation, або ECA) [розробив Рекомендації щодо належної практики присудження спільних ступенів](#) (Guidelines for Good Practice for Awarding Joint Degrees). Основна мета цього керівництва – полегшити та покращити повне визнання спільних ступенів та надати інформацію, яка необхідна ENIC-NARIC для оцінювання ступеня/кваліфікації, отриманого по завершенню спільної програми. Також, існують детальні інструкції, що містять перелік конкретної інформації, яку необхідно включити в Додаток до диплома спільної програми, із зазначенням точного розділу Додатку. Якщо додаток до диплома не видається (наприклад, для країн, що не входять до ЄПВО), рекомендується надати цю інформацію в аналогічному документі, який видається разом із дипломом.

14. СПІЛЬНІ ДОКТОРСЬКІ ПРОГРАМИ (ДОКТОР ФІЛОСОФІЇ)

Спільні докторські програми представлені в окремому розділі, щоб підкреслити їх відмінності від спільних магістерських програм.

1. Ретельно ознайомтеся з партнерами консорціуму та особливостями їхнього національного законодавства перед початком розроблення спільної докторської програми.
2. Розробіть збалансовані процедури нагляду в межах консорціуму та впровадьте формальні механізми моніторингу для відстеження прогресу досліджень аспірантів.
3. Укладіть персональну угоду про спільне наукове керівництво (*cotutelle*), яка чітко визначає відповідальність кожного партнера щодо наукового керівництва, оцінювання та захисту дисертації. Спільна докторська програма має включати елементи спільного керівництва, а також може передбачати співпрацю в межах спільної освітньої складової програми.
4. Створіть платформу для досліджень і комунікації, де аспіранти викладачі та залучені співробітники зможуть співпрацювати в межах консорціуму.
5. Забезпечте аспірантів відповідними освітніми та дослідницькими інструментами і засобами.
6. Якщо дозволено законодавством, укладіть трудові договори з аспірантами.
7. Укладіть угоду консорціуму щодо питань інтелектуальної власності та ініціатив із розвитку стартапів.
8. Призначте омбудсмена як посередника між керівництвом і докторантами, а також створіть комітет для вирішення етичних питань.
9. [Веб-сайт Euraxess](#) пропонує корисну інформацію для аспірантів та адміністраторів закладів вищої освіти.

14.1. Характер і додана вартість

Докторські програми мають інтенсивну дослідницьку спрямованість, що відрізняє їх від магістерських програм. Наприклад, вони передбачають тісніший зв'язок між докторантами та науково-педагогічним персоналом. Докторські програми більше зосереджені на створенні нових досліджень та розвитку інноваційного мислення. Порівняно зі спільними магістерськими програмами спільні докторські програми мають два додаткові елементи доданої вартості:

- вони можуть забезпечити стійку структуру для тривалої дослідницької співпраці між закладами вищої освіти з різних країн (виводячи досвід спільного наукового керівництва на новий рівень),
- спільні докторські програми сприяють розвитку дослідницької діяльності закладів вищої освіти та можуть підвищити якість наукових досліджень.

14.2. Розроблення спільних докторських програм

Практичні кроки, які необхідно здійснити при розробленні спільних докторських програм, зокрема:

- визначте, які адміністративні органи закладу відповідають за аспірантів;
- плануйте фінанси з урахуванням непередбачуваних витрат;
- укладіть угоду консорціуму щодо інтелектуальної власності та ініціатив з розвитку стартапів;
- укладіть трудові договори з аспірантами (за можливості);
- створіть і впровадьте систему забезпечення якості спільної програми;
- розробіть послідовну стратегію інтернаціоналізації;
- розробіть і впровадьте маркетингову стратегію.

Також, проєкт ЄС [JOIMAN](#) надає рекомендації щодо аспектів, пов'язаних з спільними докторськими програмами.

Формування комплексного бачення спільної докторської програми

План дій з таких кроків:

- визначити унікальну конкурентну перевагу спільної програми, включаючи тип консорціуму та академічний зміст;
- детально розробити обґрунтування програми та шляхи мобільності;
- створити стратегію забезпечення стійкості програми;
- узгодити спільне бачення щодо єдиних культур, як академічних, так і адміністративних;
- розробити всеосяжну стратегію працевлаштування для випускників;
- домовитися про процес захисту, забезпечуючи прозорість;
- узгодити ступінь, що присуджується, та забезпечити його максимальне визнання.

Розроблення комплексної академічної стратегії

Забезпечення інтегрованої академічної стратегії, включаючи компоненти розвитку персоналу, навчання та досліджень, повинен вирішити консорціум, зокрема:

- розробити збалансовані процеси нагляду в межах консорціуму;
- створити платформу для досліджень і комунікації, де аспіранти, викладачі, дослідники та інші співробітники зможуть співпрацювати в межах консорціуму;
- забезпечити чіткі й узгоджені механізми оцінювання роботи аспірантів, які будуть послідовними й збалансованими в усіх закладах консорціуму;
- надати аспірантам дослідницькі інструменти та доступ до відповідної інфраструктури, а також необхідну освітню підготовку;
- впровадити формальну процедуру моніторингу прогресу досліджень аспірантів;
- приділити увагу ефективному розвитку культурної обізнаності як в межах освітнього процесу, так і в дослідницькій траєкторії, та в межах консорціуму, забезпечивши, щоб цьому сприяла також і мобільність аспірантів та науково-педагогічного персоналу.

Залучення та відбір аспірантів

Пропонується здійснити такі заходи:

- залучати та відбирати вступників, які найкраще підготовлені до програми;
- розглянути підготовку аспірантів, як академічну, так і логістичну – для реалізації мобільності,
- створити мережу підтримки соціальної, культурної та академічної діяльності;
- спільно використовувати ІТ, бібліотечні та інші послуги в межах консорціуму;
- надати інші можливості для навчання, такі як мовна підготовка та розвиток комунікативних навичок;
- готувати аспірантів до постдокторської кар'єри, пропонуючи тренінги з розвитку відповідних компетентностей;
- встановити та підтримувати міцні зв'язки з випускниками.

Відбір кандидатів може складатися з двох процесів, які проводяться двома окремими групами осіб: процедура може включати співбесіду, під час якої вступники представляють свій дослідницький проєкт двом викладачам, та оцінювання рівня володіння мовою та мотивації. Деякі заклади проводять попередній відбір на основі резюме, проєктів дослідницьких пропозицій і рекомендаційних листів. Однак остаточний відбір здійснюється спільно всіма університетами-партнерами.

Дозвіл на роботу та оподаткування

У тих країнах, де аспіранти мають офіційний статус працівників (а не студентів), дозвіл на роботу та оподаткування часто є складним питанням, і ті, хто бере участь у розробленні спільних докторських програм, повинні усвідомлювати той факт, що правила надання дозволів на роботу та оподаткування встановлюються на національному рівні.

Угоди про спільне наукове керівництво (cotutelle)

У спільних докторських програмах угода про спільне наукове керівництво є індивідуальною, тобто для кожного аспіранта потрібна індивідуальна угода. Угода про спільне наукове керівництво регулює обов'язки партнерів щодо спільного керівництва, оцінювання та захисту дисертації. Можуть бути сформульовані додаткові інституційні угоди, що посилаються на загальні процедури і системи. Такі угоди можуть охоплювати питання забезпечення якості, вступу, оцінювання та видачі дипломів. Спільна докторська програма має включати спільне наукове керівництво, але також може передбачати співпрацю у межах освітньої складової, зокрема з розвитку дослідницьких компетентностей.

French-Dutch Academy пропонує [Довідник](#) для спільних докторських програм між Францією та Нідерландами. Довідник окреслює зобов'язання для аспірантів і наукових керівників, а також розглядає питання мобільності, регламенту захисту дисертації та складу вченої ради, докторського диплома, соціального захисту та оподаткування, інтелектуальної власності та забезпечення якості.

Приклади типових договорів про партнерство з реалізації міжнародної спільної докторської програми:

- [Меморандум про спільну докторську програму](#) (University of Heidelberg, Німеччина),
- [Керівництво для програм здобуття спільного ступеня доктора філософії](#) (University of Edinburgh, Scotland),
- [Меморандум про співпрацю програми спільного ступеня PhD](#) (Universitas21, Південна Корея).

**Генеральний директор
директорату вищої освіти та освіти дорослих**

Олег ШАРОВ